

ternek ez a vonása adta a szöveg erejét. Stílusa azóta rengeteget érett, tisztult, határozott és felismerhető hanggá erősödött. Kérdés azonban, hogy meddig tart ki a rebellis hevület? Meddig fűzhetők fel a világgal való szembenállás pozíciójára újabb és újabb művek? Hajlamosak vagyunk úgy ítélni, komoly üzemanyag lehet ez még jó darabig. Ugyanakkor kíváncsiak lennénk arra is, milyen lenne egy szelídebb alapállású Gerlóczy-mű. Egyszóval sok még a kérdőjel. Amit tőle olvasunk, már rég nem csupán kecsegtető ígéret, mégsem hagy nyugodni az érzés, hogy valahogy többet várunk tőle.

Szabó Tibor Benjámin

Kamufelhő

Hűtlen apák könyve

Scolar Kiadó
Budapest, 2012

Debreceni Boglárka

A HÜTLEN APÁK IS RÁJÖNNEK EGYSZER...

Majd rájössz. Hogy egy apa nem tűnik el csak úgy. Még akkor sem, ha látszólag nincs többé. Vagy csupán önmaga árnyéka. És az élet nagy igazságaira is rájössz. Idővel. Ahogyan rájön az a valaki is, aki az apád. A túlsó partról. Általában később, mint „kellene”, vagy inkább később, mint szeretnéd, talán éppen akkor, amikor terhes a jelenléte, mert már „nem fér bele”. De sohasem későn. Ha ő is úgy akarja. Aztán minden megváltozik. Ha te is úgy akarod.

Szabó Tibor Benjámin negyedik könyve, második novelláskötete, a *Kamufelhő* hosszas várakozás után jelent meg, az eredetileg tervezett

Palatinus Kiadó helyett, „technikai okok miatt”, a Scholar Könyvkiadó gondozásában. A szerző Móricz-ösztöndíjasként dolgozott a prózákon. Egyes szám első személyben mesél, miközben magára mint harmadik személyre utal, monologizál. Főszereplője egy jellemtelen ember – kötetbemutatóján a Püder Bárszínházban saját maga jellemezte így –, egy apa, aki elhagyta családját, feleségét, gyermekét.

Szabó elbeszélései mögött sok a személyes élmény; gyermek- és ifjúkorának helyszínei karakteresen rajzolódnak ki, az olvasó számára azonban nem derül ki, mi az, ami valóban megtörtént, és mi az, ami a képzelet szüleménye. Mindez nem is érdekes, a személyes érintettség mindössze a hitelesség szempontjából válik fontossá. Mivel a szerző is egy „hűtlen” apa a sok közül, nem mások élményeire támaszkodik, megtapasztalt bizonyos élethelyzeteket, ezáltal hitelesebben nyilvánul meg a témában, átérzi a beszélő helyzetét.

Ő maga azt vallja, hogy a *Kamufelhő* „a mesélő útkeresésének a könyve, a változása, a mozgása”. Szabó egyszerűen, megrázó őszinteséggel fogalmaz: nem bonyolult mondat szerkezetekkel kívánja elkápráztatni olvasóit, inkább a felismerések felől közelíti meg a témát. A könnyed, közvetlen hangvétel, a letisztult szerkezet, a mértéktartó elbeszélés mód egyrészt segíti a megértést, igyekszik minél több emberhez eljuttatni üzenetét, másrészt azt eredményezi, hogy néhány ponton a szöveg nem adja könnyen magát, meg kell küzdenie a könyvért az olvasónak is.

A huszonegy novella egy család létrejöttét, szétzilálódását, egy apa gyermekkori és felnőttkori kalandozásait, próbálkozásait mutatja be. A látszólag független történetek egymáshoz kapcsolódnak, egy ívre fűzhetők fel. Mindegyik sztori másról szól: barátságról, szerelemről, munkáról, elvégzett és elvégzendő feladatokról, vagyis magáról az életéről, a ritka pillanatokról, a mindennapi rutincselekedetekről. Nem „nevelési regény”. Az apa saját élményeit mesélve próbálja átadni fiának tapasztalatait; feljegyzéseket ír, melyek alapján felsejlik az egykor volt történelem, a magánmitológia. Nem ítélkezik önmaga vagy mások felett, nem ad direkt módon útmutatást, tanácsokat, inkább csak várja, hogy meghallgassák. Névtelen apafigura ő, szerethető, mert szeret és esendő, mert nem próbálja meg eltitkolni a hibáit, bűneit. Egyetlen narrátor vezet végig a szövegeken. A történetek középpontjában mindig ugyanaz az ember áll, aki tulajdonképpen lehetne bármelyik másik apa. A narrátor ugyanannak a fiúnak mesél, de az a fiú is lehetne bármelyik másik kisgyerek.

Szabó számára nem az a fontos, hogy ő maga mit akar elmondani, inkább arra koncentrál, hogy a szöveg mit képes adni, milyen érzéseket generál az olvasókban. A mű hangulatisága a meghatározó, amely magába szippantja, megmozgatja a befogadót, akárcsak *A lányos apák puskája – Kisprózák, szerelmek, Loliták* című elbeszéléskötet (Pont Kiadó, 2007) esetében, amelyben szintén (jellem)gyenge embereket mutat be. Karakterei ismét konvencionális, mondhatni teljesen érdektelen, átlagos, mindenki számára „jól ismert” emberek; szereplőválasztásával érezteti, hogy bárki(k)ről szólhatna ez az írás, gesztusával irodalmi magasságokba emeli az üres hétköznapiakat. Minden eszközzel segíteni próbál, hogy minél könnyebben beláthassuk tévedéseinket, közvetlen közelről, nem megfoghatatlan magasságokból tárja elé a szituációkat, az érzéseket. Távol tartja magát (ha nem is teljesen) a korábban *A lányos apák puskájában*, de még inkább *A ciprusi királyban* (ITEM, 2004) és a *47 – Démonok ideje* (Noran, 2009) című regényében erőteljesen jelenlévő mitológiai, irodalmi párhuzamok felvonultatásától, habár kimondatlanul itt is érzékelteti, hogy az életrsorok ugyanazokra az archetipikus, mitologikus alapképletekre vezethetők vissza.

Szabó Tibor Benjámin művei jól szerkesztettek, e kötetét is konzekvensen építette fel. Módszerére továbbra is jellemző az asszociációs technika, bár a *Kamufelhőben* nem kifejezetten adott műveken belül tekint vissza korábbi eseményekre, mint régebbi elbeszéléseiben, amire Darvasi Ferenc is utalt: „Különösen fontos [...] az írások alapját képező asszociációs írástechnika, amely főképp egy-egy szag, illat, valamilyen emlék felidézése révén lép működésbe. Gyakori kiindulópont, hogy az elbeszélő egy-egy egészen hétköznapi dologgal szöszöl a jelenben, közben felidézi a múltat.”¹ Jelen esetben a kiindulási pont a kötetben található első írás, a többi novella ahhoz képest körvonalazódik. A múltba nézés az *Ahogy apád taknya-nyála* című írás jelenéből indul a múlt síkja felé, hogy aztán ismét a jelen felé tartson. Az origó az apa folyamatos, állandósult tipródása, a problémák, a testi és lelki betegségek mögött rejlő kimondatlan/kimondhatatlan okok halmaza. Velős, tömör, kifejező mondatokkal nyit: „Apád az ablakban könyököl naphosszat. Esténként langyos vízben üldögél, erős szeszt iszik a munkához, nem remél, álmában csönget egy picit. Nagy igazságok tudója. Három nagy igazságot tud apád. Hogy semmi se egyszerű, hogy nincs ezzel mit

tenni. Ez kettő. És bennük, rejtve ott a harmadik. Hogy becsületen nem lehet boldogságot venni. Majd rájössz” (5).

A múlttal terhes jelenből pörgeti tehát vissza az író a képeket. A nyitó elbeszélésen belül még ugrál az idősíkok között, keverednek a jelen és a múlt foszlányai. Az elmúlás kapcsán szóba kerül az első, ártatlan szexuális élmény, a mára jelentéktelenné zsugorodó intermezzo, a Szilágyi Bea pólója alá csúsztatott kéz a moziban, valamint a szakítás gyermeke anyjával, a nagy trauma, az a pillanat, amikor nem akarta, hogy megbocsásson neki. Ki nem mondott vétkekről szerzünk tudomást. Nem lényegesek a miértek, a bűn súlya az, ami lényeges. Szabó Tibor képes érzékeltetni az apa tetteinek súlyát, a megfelelő szavak használatával, a szöveg tömörségével, a látszólag lényegtelennek tűnő részletek érzékletes megjelenítésével és az elfojtott érzelmek eltakarásával, az elhallgatással. A történet lezárása meghatározó vallomás. Az apa fájó iróniával próbál közelebb férkőzni gyermekéhez, beismerése/felismerése pedig beindítja az elbeszélés folyamatát: „Apád az ablakban könyököl naphosszat, rád gondol sokat, a nyári estére, amikor ott hagyott téged anyáddal egy vidéki házban. A gyomrát masszírozza, és közben mondogatja magának, hogy különbözik istentől. Miben különbözik apád istentől? A különbség jól látható. Isten mindenhol ott van. Apád viszont szintén mindenhol ott van, csak ahol te vagy – ott nincs” (9). Darvasi másik, nem csak az előző Szabó-próza-kötetre érvényes megjegyzését érdemes idézni ehelyütt: „A kendőzetlenség, a leplezetlenség folytán egyszerre tudja láttatni az erkölcstelen tettet, de az etikus magatartás(ra való vágyakozás)t is a könyv, egy-egy alakon belül is, mint egy személyiség különböző, nehezen összeegyeztethető rétegeit.”²

A *Kamufelhő* témaválasztását tekintve nem olyan provokatív, mint a pedofil vonásokkal rendelkező férfiakról és fiatal lányokról szóló munkája, ám témája szempontjából több mint aktuális, szinte nélkülözhetetlen könyvnek tekinthető, hiszen egy olyan társadalmi jelenség emberi oldalát mutatja be, amely komoly hatást gyakorol életmódunkra, kultúránkra és rengeteg társadalmi változást generál/generált világszinten. Magyarországon például a statisztikák szerint minden tizedik ember elvált, a lakosság körülbelül 12 %-a, több mint egymillió ember él csonka családban.

A kötet utolsó, egyben címadó írásában a szerző finoman párhuzamot von a családszerkezet szétrobbanása és a vulkánkitörés között.

1 DARVASI Ferenc, *Ítékezés nélkül. Szabó Tibor: A lányos apák puskája*, Forrás 2009/4., 119.

2 Uo.

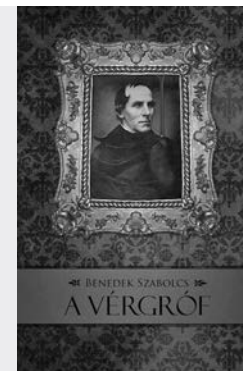
A kamufelhő szó létrejötté egy „elszólásnak” köszönhető, a Discovery Channelen látottakat kommentáló, selypítő kisfiú véletlen teremtménye, remeke. „Akkor lesz az a bózasztó jobbanás, a lába folyik szét, aztán kialakul egy hatalmas... kamufelhő” (146). Az apa a következőképpen reagál fia szavaira: „Nem tudja, nem sejtí, mekkora igazságra ütött félre, gondolta apád. És jó ez így, ráér még világosodni, gondolta apád. Türelmesen javította *lávára, hamura* [...] Apád magában ismételte csak a lényegét. Hogy kialakul – az ki. A kamufelhő. Majd rájössz” (146).

A kötet főcíme, a kamufelhő szó arra a meghasonlott helyzetre utal, amely a szülők és a gyermekek különválásával jár együtt. A válás nemcsak a házastársi viszony elárulása, hanem a gyermeké is, még abban az esetben is, ha a szülők és utódaik közötti kapcsolat viszonylag rendezett marad. Egy hétvégi apuka nem lehet együtt minden nap a gyermekével, nem tudja megfelelően kimutatni fia iránt érzett szeretetét, nem úgy neveli, ahogy szeretné, olykor következtelenné válik, túlságosan megengedő, mert nincs jövő hét vagy holnap, amikor a gyerek megérezné az atyai szigor után áradó atyai szeretetet. Ilyen helyzetben csak az adott pillanat létezik, a ma és semmi más. A hiány rengeteg furcsa, nem szokványos lelki folyamatot generál. A vulkánkitörés után tehát örökre ott marad a széthullott családokat és a bárányfelhők fölötti kék eget eltakaró hatalmas kamufelhő, a katasztrófát túlélő szereplők tévesen védőburoknak hitt, borús sátora.

Benedek Szabolcs

A végróf

Libri Kiadó
Budapest, 2012

Pethő Anita

EGY NEM VÉRESEN KOMOLY REGÉNY

Több okból is érdemes az ironia felől közelíteni Benedek Szabolcs *A végróf* című regényéhez. Egyrészt predestinálhatja erre az olvasót a szerző korábbi műveinek ismerete, másrészt maga a kötet is tartalmaz olyan elemeket, amelyek alapján termékenynek bizonyulhat ez a stratégia, hiszen éppen az erényeire irányíthatja rá a figyelmet.

Tulajdonképpen már a könyv borítóját vizsgálva is erre az útra lépünk. A díszes képkeretbe foglalt zord tekintetű férfiarc mellett kidomborodik egy vörös csík, mintha egy vércsepp folyna végig a papíron. Míg egy könyvesboltban véletlenül a könyvre bukkanó, arról előzőleg semmit sem tudó reménybeli vásárló szemében ez akár fontos tájékozási pontként szolgálhat, a könyvet más forrásokból megismerő (például a szerző munkásságát eleve nyomon követni igyekvő) olvasó könnyen tekintheti mindezt parodisztikus túlzásnak, ami persze, mint már említettem, könnyen beleilleszthető a szerző eddigi életművébe.

A regényt olvasva persze, mondhatnánk úgy is, helyreáll a világ rendje, Benedek Szabolcs közel félezer oldalas műve jó háromnegyedig tulajdonképpen nem szól másról, mint néhány tipikus századfordulós figura csetléséről-botlásáról az életben. Bár a regény rögtön egy brutális gyilkosság felfedezésével indul, és az olvasó lépten-nyomon örömlányok széttrancsírozott hulláiba botolhat, mindezek azonban inkább tompán nyugtalanító háttérinformációként hatnak, miközben